

Prostovoljstvo starejših ljudi v EU

Povzetek

Uvod

To poročilo v evropskem letu prostovoljstva obravnava dokaj zapostavljeno temo prostovoljstva starejših ljudi v Evropi. Medtem ko na splošno velja mnenje, da so prav starejši ljudje prejemniki prostovoljne pomoči, se njihovem prispevku v vlogi prostovoljcev posveča precej manj pozornosti.

Ta raziskava vključuje 30 študij primerov o prostovoljstvu starejših ljudi iz 11 držav članic EU: Danske, Finske, Francije, Nemčije, Madžarske, Italije, Latvije, Litve, Nizozemske, Poljske in Združenega kraljestva. Osredotoča se na pobude, ki se uresničujejo predvsem na lokalni ravni, kot prostovoljce pa uspešno vključujejo starejše ljudi, predvsem tiste, pri katerih je večja nevarnost socialne izključenosti. Iz raziskave in prakse je razvidno, da je prostovoljstvo v jeseni življenja lahko orodje za spodbujanje socialne vključenosti starejšega prebivalstva in izboljšanje kakovosti življenja vseh generacij.

Ozadje politike

Število prebivalcev, ki je že preseгло upokojitveno starost, je seveda veliko (in še narašča), pa tudi raznoliko, z različnimi gospodarskimi, zdravstvenimi in socialnimi viri. Tako različni pogoji in izkušnje vplivajo na priložnosti in pripravljenost na sodelovanje v prostovoljnih dejavnostih. Med glavnimi razlogi za nižje stopnje prostovoljstva so slabe življenjske razmere nekaterih skupin ljudi, ki se pogosto ne spopadajo le z nizkimi prihodki, temveč tudi s fizično invalidnostjo. Zato je pomembno okrepiti širše strategije politike, kot so nacionalne zdravstvene in dohodkovne politike, ki so usmerjene v splošno izboljšanje življenjskih razmer starejših ljudi. Bolj malo je programov, ki so posebej prilagojeni vključevanju starejših prostovoljcev. Poleg tega se organizacije iz študij primerov razlikujejo v tem, kakšen pomen, pripisujejo vprašanju socialne vključenosti prek prostovoljstva.

Ključne ugotovitve

Študije primerov ponazarjajo različne možnosti vključevanja starejših v prostovoljstvo. Vendar je bistveno, da se prepozna in podpre njihov skriti potencial za prostovoljstvo. To velja za raven politike in prakse. Presenetljivo število prostovoljnih dejavnosti starejših ljudi presega tradicionalna vprašanja, povezana s starostjo, kot je podpora šibkim ali bolnim starejšim ljudem. Poudarjeni so različni ukrepi, potrebni za spodbujanje socialne in kulturne vključenosti skupin prebivalstva, ki jim grozi socialna izključenost. Raziskava prikazuje tudi vplive na medgeneracijske odnose in medgeneracijsko solidarnost v skupnosti.

Pridobivanje starejših ljudi za vlogo prostovoljcev (med njimi tudi tistih, ki jim grozi socialna izključenost) pogosto zahteva nekaj truda. Vendar je bilo ugotovljenih več dejavnikov, ki spodbujajo njihovo vključevanje: poleg zanesljivega financiranja so pomembne tudi strategije pridobivanja in ohranjanja, prilagocene tej skupini. Socialna vključenost starejših ljudi prek prostovoljstva je vsekakor postala nov izziv. Na splošno še vedno primanjkuje politične ozaveščenosti o potencialu starejših ljudi.

Glede pridobivanja in ohranjanja starejših ljudi v shemi prostovoljstva je videti, da k uspehu prispevajo naslednji elementi (ki so med seboj pogosto kombinirani):

- Celoviti pristopi medijev, komunikacije in ozaveščanja so „klasičen“ način pridobivanja starejših prostovoljcev. Poleg tega pomaga, če se negujejo in ohranjajo odnosi s posebnimi skupinami, kot so verske in etnične skupnosti, in skupnostni centri.

- Manjši delež pobud ni neposredno usmerjen v spodbujanje starejših ljudi k prostovoljstvu; namesto tega je njihovo vključevanje nekakšen „stranski učinek“. Dejansko je cilj nekaterih ukrepov na splošno spodbujati aktivno in samostojno staranje. V okviru teh pobud so starejši ljudje iz različnih družbenih slojev povabljeni, da razmislijo in spregovorijo o svojih pričakovanih glede različnih vidikov staranja ter da se medsebojno podpirajo.
- Pri doseganju tistih starejših ljudi, ki še niso vključeni v prostovoljstvo, lahko pomaga „vratar“. Ta do neke mere običajno že sodeluje in tako zapolnjuje vrzel med pobudo in morebitnimi prostovoljci, na primer s povabilom družinskim članom, prijateljem in sosedom, naj začnejo sodelovati.
- Pripravljalni tečaji lahko spodbujajo prepoznavanje in ozaveščanje sposobnosti, tako da starejšim ljudem pomagajo, da začnejo ceniti svoje življenjske izkušnje in veščine, ki jih lahko uporabijo pri prostovoljstvu. Taki tečaji so lahko v pomoč tudi pri preusmeritvi po neki težki življenjski preizkušnji.
- Pomemben pogoj za uživanje v prostovoljstvu je, da prostovoljci prevzamejo le tiste naloge, ki so jih zmožni opraviti. Mnoge pobude poskušajo to zagotoviti z vrednotenjem veščin prostovoljcev in zagotavljanjem posebnih tečajev usposabljanja.
- Spoštovanje in priznanje sta izredno pomembna za ohranitev prostovoljcev. Nagrajevanje prostovoljcev in prostovoljnih organizacij je lahko učinkovit način izkazovanja hvaležnosti.
- Če organizacija prostovoljcem omogoča prilagodljivo obliko njihovega udejstvovanja, ti cenijo, da lahko odločajo o obsegu svoje zavezanosti. To na primer velja za pogostost in trajanje sodelovanja v prostovoljnem delu, kar je lahko pomembno za nove generacije starejših prostovoljcev.
- Za ohranitev prostovoljcev bosta morda bistvenega pomena tudi zagotovitev zavarovanja in nadomestilo stroškov.

Navesti je mogoče več pozitivnih učinkov prostovoljstva na starejše ljudi – na primer, boljše osebno počutje in boljše mnenje o samem sebi. Te učinke je mogoče razložiti s pogosto navedenim zadovoljstvom, da lahko nekdo opravlja smiselne in

izpopolnjujoče dejavnosti poleg tistih, ki se izvajajo v okviru plačanega dela in družinskih obveznosti. Starejšim ljudem kljub njihovim individualnim razmeram, težavam in tveganjem uspeva, da se starajo aktivno.

Priporočila za politiko

Prostovoljno udejstvovanje v jeseni življenja ne nadomešča tega, kar nudijo uradne socialne, kulturne in druge organizirane službe. Prav nasprotno: študije primerov kažejo pozitivne in dopolnilne učinke prostovoljnega udejstvovanja, ki so znani iz drugih študij. Strokovna podpora redno zaposlenih prav tako lahko velja za enega od dejavnikov, ki najpomembneje vplivajo na učinkovitost in trajnost.

Socialni partnerji so bili doslej dokaj pasivni glede podpore prostovoljnemu udejstvovanju. Obstaja le malo primerov upokojitvenih politik in načrtovanja v podjetjih, ki vključujejo pripravo na prostovoljstvo po koncu posameznikovega poklicnega življenja. Vključevanje v skupnost pa je mogoče spodbujati in pogosto se razvije, ko je posameznik še delovno aktiven. Za poznejše prostovoljno udejstvovanje je več možnosti, če imajo ljudje izkušnje iz prejšnjih let, tako da je treba za bolj sistematično spodbujanje prostovoljstva iskati priložnosti že v času zaposlitve.

Za vzpostavitev ustreznega okvira za smiselno vključevanje starejših ljudi v prostovoljstvo so potrebne ciljno usmerjene strategije na vseh ravneh. To mora zajemati mreženje ustreznih zainteresiranih strani na različnih ravneh, da se zagotovi izmenjava izkušenj in informacij. V zvezi s tem, pa tudi glede splošne podpore pobudam in organizacijam na lokalni ravni, so lokalni organi še posebej pomembni.

Videti je, da nacionalni promocijski programi in podporna zakonodaja lahko pomagajo pri takšnih ukrepih in jih spodbujajo. Vendar so neučinkoviti brez neposredne podpore lokalnih organov. Najbolj učinkovit je splet strategij, kar velja za instrumente (financiranje, infrastruktura, podpora strokovnjakov) in programe. Vsekakor so potrebni jasni standardi in podporni ukrepi, zlasti pri razvoju pobud, usmerjenih v socialno izključene skupine. Predvsem pa je pomembna kultura prepoznavanja vrednosti prostovoljstva starejših ljudi na lokalni, nacionalni in evropski ravni.

Dodatne informacije

Poročilo „Volunteering by older people in the EU“ (Prostovoljstvo starejših ljudi v EU) je na voljo na spletnem naslovu <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1134.htm>.

Teresa Renehan, uradnica za raziskovalne informacije,
ter@eurofound.europa.eu